

РЕПУБЛИКА БЪЛГАРИЯ

ВИСШ АДВОКАТСКИ СЪВЕТ

ул. „Цар Калоян“ № 1-а, 1000 София, тел. 986-28-61, 987-55-13,
факс 987-65-14, e-mail: arch@vas.bg

Изх. №... 30

Дата 14.012021 г.

ДО
44-ТО НАРОДНО СЪБРАНИЕ НА
РЕПУБЛИКА БЪЛГАРИЯ

НА ВНИМАНИЕТО НА:
Г-Н СЛАВЧО АТАНАСОВ,
КОМИСИЯ ПО ВЪПРОСИТЕ НА
ДЕЦАТА, МЛАДЕЖТА И СПОРТА

Г-ЖА АННА АЛЕКСАНДРОВА,
КОМИСИЯ ПО ПРАВНИ ВЪПРОСИ

СТ А Н О В И Щ Е

от **ВИСШИЯ АДВОКАТСКИ СЪВЕТ,**
представяван от адв. Ралица Негенцова

Относно:

Проект на Закон за изменение и допълнение на
Закона за закрила на детето,
сигн. №054-01-111/04.12.2020 г.

УВАЖАЕМИ ГОСПОЖИ И ГОСПОДА НАРОДНИ
ПРЕДСТАВИТЕЛИ,

След като се запозна внимателно с внесения на 4 декември 2020 г.
Законопроект за изменение и допълнение на Закона за закрила на детето,

Висшият адвокатски съвет счита, че така внесенят законопроект поставя редица въпроси и буди безпокойство по отношение на редица от предложените изменения. Някои от тях изменят цялостната философия на законодателната рамка, свързана със закрилата на детето в българското право без надлежна оценка на въздействие на законодателството и без задълбочени и детайлни мотиви, без правен анализ по същество на предложенията. Наред с това някои от тях представляват промяна на основни положения, залегнали в международни договори, по които Република България е страна и по-специално, но не само, Конвенцията за правата на детето¹, Конвенцията за правата на хората с увреждания², Конвенцията за гражданските аспекти на международното отвлечение на деца³, Европейската конвенция за правата на човека и Хартата на основните права на Европейския съюз. Това потенциално ще доведе до отклонение от тези международни стандарти в сферата на правата на човека от страна на България, което буди тревога и следва да бъде надлежно обсъдено и адресирано.

1. Промяна на съдържанието на основни понятия, утвърдени в международното право

Изменението на съдържанието на основни понятия, залегнали в закона като „дете в риск“ и „най-добър интерес на детето“ е в състояние да доведе до редица промени и бъдещи проблеми, свързани с тълкуването и прилагането на новата формулировка, която се отличава с непрецизност и неяснота по отношение на подбора на права, който е включен в нея“. Единственият положителен компонент, който Висшият адвокатски съвет отбелязва, е задължителното осигуряване на адвокатска защита на детето, но тази защита е залегнала в закона в чл. 4, т. 11 ЗЗДет, който извежда като принцип осигуряването на правна помощ от държавата, както и в сегашен чл. 15, ал. 8 ЗЗДет (Детето има право на правна помощ и жалба във всички производства, засягащи негови права или интереси), както и в мерките за закрила в семейна среда, залегнали в чл. 23, т. 1 ЗЗДет, от който гарантира осигуряване на педагогическа, психологическа и правна помощ на родителите или лицата, на които са възложени родителски функции, по проблеми, свързани с отглеждането, възпитанието и обучението на децата. В този смисъл, изричното извеждане на адвокатска защита, макар и заложено в закона, не е ясно как ще бъде осъществено и в каква корелация е спрямо действащите и в момента норми, така че да е част от понятието на тези термини.

¹ ратифицирана от Великото народно събрание на 11.04.1991г., обнародвана в ДВ, бр. 55 от 12.07.1991 г.

² ратифицирана от Народното събрание на 26.01.2012 г., обнародвана в ДВ, бр. 12 от 10.02.2012 г.

³ ратифицирана от Народното събрание на 21.02.2003 г., обнародвана в ДВ, бр. 20/2003 г.

Същевременно, целта на ЗЗДет е да гарантира именно най-добрия интерес на детето – понятие, залегнало в Общ коментар № 12 (2009) за Правото на детето на изслушване от Комитета на ООН по правата на детето. Обременяването с допълнителни понятийни нюанси, отделни права и смесването им с принципи е неприемливо и юридически неprecizно.

С проекта се предлага премахване на специалната закрила за дете в риск и изменението на самото понятие „дете в риск“, като с това проектът пряко накърнява правата на децата (премахване на чл. 5 ЗЗДет с § 4 от законопроекта). Подобен подход не е обоснован, като не е ясно защо се изменя дефиницията. Наред с това, премахването на специалната закрила на децата е в пряко противоречие с международните стандарти, които гарантират право на специална закрила на всяко дете и задължение за осигуряване на такава закрила от страна на държавата. Подобна законодателна мярка ще въведе Република България в пряко противоречие със задължението ѝ по чл. 20 от Конвенцията на ООН за правата на детето, според която дете, което е лишено временно или постоянно от неговата семейна среда или на което с оглед на неговите висши интереси не може да бъде разрешено да остане в тази среда, има право на специална закрила и помощ, оказвана от държавата.

2. По отношение на акцента, който се поставя във връзка с мотивирането на промените с цел спазване на интереса на родителите и законните представители на детето

В сегашната редакция на ЗЗДет предвижда като охранителна мярка в конкретни и изчерпателно изброени хипотези настаняването на детето извън семейството като последен способ след изчерпване на всички възможности за закрила в семейството (чл. 25, ал. 2 ЗЗДет). Тази мярка се извършва от съд, пред който е гарантирана възможността за участие на родителите и законните представители на детето в съответствие с принципите на диспозитивното и състезателно начало. Наред с това, Конвенцията на ООН за правата на детето също гарантира, че държавите – страни по конвенцията, осигуряват детето да не бъде разделяно от родителите си против тяхната воля, освен когато компетентните власти решат в съответствие с приложимите закони и процедури и при възможност за съдебен преглед, че такова разделяне е необходимо за висшия интерес на детето, такова решение може да бъде необходимо в някои особени случаи, като например малтретиране или изоставяне на детето от родителите, или когато родителите живеят разделени и трябва да се вземе решение относно местоживеенето на детето (чл. 9, т. 1 от Конвенцията). Точка 2 от чл. 9 от Конвенцията предвижда, че при всяка процедура съгласно точка 1 на всички заинтересовани страни се дава възможност да участват в нея и да изложат своите становища.

В този смисъл, ВАдвС не може да подкрепи предложените редакции в тази посока, особено по отношение на въвеждане на понятията „биологична и родствена среда“, „биологични родители“, „биологично семейство“. Тези термини не се използват в националното законодателство и са възможни редица проблеми при тяхно бъдещо евентуално тълкуване. Те не взимат предвид случаите, при които е налице осиновяване на детето, нито съобразяват основните положения в Семейния кодекс.

3. Привнасяне на неясни морални и етични категории, които биха довели до противоречиво и нееднозначно тълкуване

Висшият адвокатски съвет не може да подкрепи и привнасянето на редица понятия, предложени със законопроекта, като „общоприятия морал“ (§ 7, т. 3 от проекта), както и понятията „спазване на морала, традициите и добрите нрави в държавата“ (§ 2, т. 2), „морални, личностни и социални качества“ (§2, т. 4), „вреди или противоречащи на добрите нрави и общоприетия морал“ (§7, т. 2, § 8,), понятия като „антисоциален“, „антиморален“ и др. Тези понятия не са легални и има опасност да доведат до нееднозначно и противоречиво тълкуване, особено ведно с опасни и вредни формулировки, като например предложението за изменение на понятието „дете в риск“ да се посочи изрично, че нехуманното и нечовешко отношение, свързано с проява на физическа агресия, следва да е **„при вземане предвид на нуждите на възрастта му“**. Висшият адвокатски съвет счита, че подобни формулировки противоречат на международните правни актове в сферата на защитата на правата на човека, като освен това са противоконституционни и противоречат на правото на неприкосновеност на личността и задължението, което държавата има за закрилата на децата. **Никоя форма на агресия, независимо дали физическа или друга, още по-малко нехуманно и нечовешко отношение не могат да бъдат преценявани в светлината на нуждите на възрастта на когото и да било, още по-малко на дете.**

4. Предложение за писмено подаване на сигнал за дете в риск с придружаваща декларация за наказателна отговорност, отпадане на задължението на държавата за насърчаване на изявените дарби на деца и нарушаване на презумпцията за невиновност, ограничаване на доброволчеството и др.

Висшият адвокатски съвет не може да се съгласи и с направеното предложение в § 6 от проекта, с който се вмениява задължение за подаване на писмена декларация, подписана от лицето за истинността на посочените от него факти. Подаването на сигнали за наличие на насилие или съмнение за

насилие се подават най-често на спешните телефони 112 и 116 111. Подаването на сигнал е основание за извършване на проверка от компетентните органи, а установяването на фактите около сигнала е работа на държавата. Наред с това, телефонната линия 116 111 съществува за осигуряване на консултиране, информация и помощ на деца. При подаване на телефонен сигнал не е възможно подаване на писмена декларация, като е възможно сигналът да бъде и анонимен. Задължението за придружаваща декларация е в състояние да прикрие редица злоупотреби с деца и да намали степента на защита, която държавата следва да осигури.

Наред с това, Висшият адвокатски съвет е против отпадането на позитивноправното задължение на държавата да осигури развитието на дете с изяви дарби и замаяната му с глагола „насърчаване“, който има пожелателен характер и с който на практика държавата абдикира от това си задължение.

С проекта се предлага предвиждане на отпадане на възможността за доброволчество, както и за отнемане на лиценз на неправителствени организации – доставчици на социални услуги, дори само в случай на възбуждане на процедура или процес пред съд, но преди произнасянето на самия съд или на друг компетентен орган. Подобен подход е не само неприемлив, при него се дава възможност за административна репресия и се нарушава принципа на справедлив съдебен процес.

По отношение на възможността приживе двамата родители да могат да посочат единствено с декларация кой да поеме грижа за детето им, Висшият адвокатски съвет счита, че подобна възможност следва да бъде налице, единствено след санкция на съд, при вменяване на достатъчно гаранции за правата на детето, както и за гарантиране на неговия най-добър интерес.

Предложението не дава гаранция, че посоченото лице ще има желание или родителски капацитет да поеме грижата за детето, като лишава държавата от задължението ѝ да гарантира най-добрия интерес и правата на детето.

УВАЖАЕМИ ГОСПОЖИ И ГОСПОДА НАРОДНИ ПРЕДСТАВИТЕЛИ,

В заключение, проектът в този си вид буди редица въпроси и вместо да гарантира в по-добра степен правата на децата, предвижда промени, които имат потенциал пряко да влошат нивото на защита, която държавата е длъжна да осигурява на децата. Налице са редица непрецизни юридически формулировки и нови правни конструкции, непознати досега на българското право, които имат потенциал да доведат

до противоречиво и нееднозначно тълкуване, а в някои случаи са противоконституционни.

Поради това, Висшият адвокатски съвет счита, че проектът не следва да бъде подкрепен и всякакви евентуални промени в сферата на закрила на детето следва да са внимателно обмислени и да са част от широк обществен дебат, в който Висшият адвокатски съвет винаги е участвал, като субект, призван по Конституция да подпомага гражданите в защита на техните права и законни интереси.

ПРЕДСЕДАТЕЛ НА
ВИСШИЯ АДВОКАТСКИ СЪВЕТ

РАЛИЦА НЕГЕНЦОВА

